

कल्पलता - शामद्विदूत

मनं करोति तं कालं यातुर्जिगमिषो रावते प्रवासान्निवृत्तेः अपरे अन्ये आचा
र्याः हस्तादयो ब्रूवते कथं यंति ॥ वक्रचक्रहाणायथासंभवं योज्यं तथा च यातुः प्र
भलगात्सप्तमे भवनाधिपो ग्रहायथावक्ती भवति तथा प्रवास निवृत्तेः को लो
वक्तव्यः ॥ २३ ॥ अथ रात्रारागमने दिनप्रमाणमाह ॥ उदयर्क्षं चंद्रर्क्षं भवति
यथावदिने भूतावद्धिः ॥ अगमनस्यातश्चोद्यं दिमध्येन ग्रहः कश्चिदि
ति ॥ २४ ॥ उदयर्क्षं चंद्रर्क्षं चंद्र-क्रांतिराशिरस्थानं नक्षत्रं यावत्संख्यं भवति
तावद्धिर्दिने रतीतैः रात्रारागमनं स्यात् ॥ यदि तयोर्लगेन चंद्रयोरंतरं म
ध्ये कश्चिन्नाहोन भवति तदेव संभवेत् ॥ यदि तयोर्मध्ये कश्चिद्गोभं भवति
तदा रात्रुरवश्यं भवनायातीत्यर्थः ॥ २४ ॥ इतीश्रीमहासुखलविरचितायां
षट्पंचाशिकाविवृत्तोगमागमाध्यायोद्वितीयः ॥ २॥ अथ जयपराजयाध्या
यो ग्याख्यायते ॥ तत्रादावेव जयज्ञानमाह ॥ दशमोदयसप्तमगाः नगराधि
पस्य विजयकराः ॥ आरार्किश्च गुरसिताः प्रभंगदो विजयदानवमे ॥ २५ ॥

सोम्य

Kalpata - Shamdaivdoot

५०

कल्पलता

॥ ११ ॥

उदयो लङ्गदशमसप्तमे प्रसिद्धे एषु स्थानेषु एछालग्नस्तोम्याः महाः यताः व
 र्त्तमानाः नगराधिपस्य पुरस्वामिनो राज्ञो विजयकरा विशेषेण जयं कर्तुं तीर्त्ति ॥
 अराभोमः आर्किः शनिः एतौ द्वौ प्रश्नलग्नान्नवमे स्थाने स्थितौ एषः संज्ञामे
 प्रभंगदोषक र्षणभंगं पलायनं दत्तः तथानवमे स्थाने स्थिताः शङ्करः सिताः
 विजयदाः एषः संग्रामविशेषेण जयं ददातीत्यर्थः ॥ २५ ॥ अथ नागरयाधि
 नोः कस्य विजयो भवतीत्येतत्परिज्ञानमाह ॥ पौरास्तृतीयभुवनादूर्माद्वा
 यायिनः शुभेः शुभदाः ॥ अथ दशमायेथापोः पुरस्यनेहाः शुभायातुः २६ ॥
 पुरेभवाः पौराः नागराः एछालग्नान्तृतीयस्थानात्प्रभृतियदाशिषदुर्म
 षमस्थानं यावन्तावत्पौराणां नागराज्ञेयाः ॥ एतद्वाशिषदुर्माद्वा नागराणां
 शुभाशुभं ज्ञेयमित्यर्थः ॥ धर्मान्नवमस्थानात्प्रभृतियदाशिषदुर्माद्वा नागराणां
 यस्थानं यावन्तावत्वायिनो ज्ञेयाः ॥ एतद्वाशिषदुर्मायायिनो शुभाशुभं ज्ञे
 यमित्यर्थः ॥ येनादोयात्रायां युधोगः कृतः संयायी प्रश्नात्सनागरः

2067

राम
११

॥१२॥

शुसंधिं प्रवदेन्मृगाणां पापैर्दिदेहोपगतैर्विरोधं ॥ २७ ॥ नराशयः पुरुषाहति
राशयः तेच मिथुनकुंभान्यातुलाकुंभकुंभास्तथात्राचार्यवैज्ञापकाः ॥ तुलाथ एव
कन्यामिथुनोघटश्चन्द्रराशेति ॥ शुभाः सोम्यग्नहाः बुधहस्त्यतिशुक्रादी
णचंद्राएतन्मराशिसंस्था उदयेष्वष्टाष्टालमेस्थिताः स्युः अथतेचसोम्य
ग्नहायदाव्यायसंस्थाभभवन्ति ॥ व्ययंदादरां अथएकादेशंचरादः समु
चयेलभयोरपि ॥ तथास्थिताः समवस्थिताः यस्मिन्कालेतदाअशुक्षिप्र
मेवमृगाणां राशांसंधिसंधानप्रवदेत् ॥ पापैर्दिदेहोपगतैरिति ॥ पापारवि
भौमशानिस्त्रीणचंद्रादिदेहादिसभावराराशयः पापैर्दिदेहोपगतैर्दिस्वभा
वराशिषुसमवस्थितैर्मृगाणामेवविग्रहंप्रवदेत् ॥ अथयोगांतरमाह ॥ के
द्रापगताः सोम्याः सोम्येदृशान्तरलग्नाः प्रीतिं ॥ कुर्वन्तिपापदृष्टाः पापास्ते ॥ १२ ॥
ष्वेवविपरीते ॥ २८ ॥ केद्राणिलग्नचतुर्थसप्तदशमानिरतेषुगताः समव
स्थिताः सोम्याः ग्नहाः एषुसोम्याः नलग्नाः नैराशिषुप्रागुक्तेषुस्थि
र

वाचशब्दोत्रार्थएवज्ञेयः॥ शुभैः शुभदाः एतयथाविभागकल्पितौ
रायः तत्रयस्यराशिषकं शुभैः सोम्यग्नहेः संयुक्तं तस्य शुभदाः
अपदेतीत्यथादेवयस्यपापैः संयुक्तास्तस्य पुं पुराजयकराः॥ त
थाचक्षुस्मनोक्तं॥ धर्माधिचक्रदलेचातीरोमायिनस्तृतीयादोविजयः सो
म्ययुतेस्याद्भागं च रेयुतेभंगक्षति॥ तथाचास्मदीयेप्रभुज्ञानेन नवमाप
यचक्रदलेविज्ञेयं योयि नस्तृतीयादो॥ ताराः शुभसंयुक्तेभागविजयः पं
गदति॥ अथादेवभागद्वयेपापसोम्यविश्वेयुक्तेवामिभ्रं फलवाच्यं॥ नपराज
यदति॥ अपदेराभायेपापादतिव्ययं द्वादशां दशप्रसिद्धं अयमेकादशसमाहा
रणेकवद्भावः॥ त्वत्रपापाः ग्रहाः एताल्लग्न्याद्येषुस्थानेषुसमवस्थिताभव
ति॥ तदापुरस्यपुरनिवाशिनानागरस्यनेष्टाः नशुभाः यातुः पुनः शुभा
उपचयकारादयर्थः॥ २६॥ अथसंधिविदोपज्ञानार्थमन्ययोशानरमा
ह॥ नराशिसंस्थास्तदयेशुभाः स्युर्व्यायसंख्याश्रयदाभवन्ति॥ तदा

ताः लग्नगताः सौम्यैः शुभग्रहेः। अदृष्टाः परस्परमवलोकित्वा इत्यर्थः॥ एवं
विधाः प्रीतिं सिद्धिं कुर्वन्ति॥ निवृत्तिं प्रापयन्ति॥ तेष्वेव केन्द्रेषु पापास्ते च पाप
दृष्टाः पापैः परस्परमवलोकित्वाः विपरीतं विग्रहं कुर्वन्ति॥ सेनागमज्ञान
माह॥ द्वितीयेवात्तृतीयेवागुरुशुक्रौ यथा तथा॥ आश्वेवाश्वे गते सेनाप्रका
सीवानसंशयः॥ २९॥ तता आश्ववसेना आगच्छते॥ प्रवासी अन्यदेशस्था
वायाति॥ न संशयो विकल्पः यथा तथा ग्रहाणां क्रमाविवक्षार्थं कदाचिद्वा
वेव द्वितीयेवाद्वा वेव तृतीये एको वा एको द्वितीये द्वितीयेवात्तृतीये एक
इति॥ ५॥ इति श्रीमद्देसलविरचितायां षड्चात्रिवा विवृत्तौ जयपराजया
ध्यायः॥ अथ धुना शुभाशुभाध्यायो व्याख्यायते॥ तत्रादावेव प्रष्टुः शुभा
शुभज्ञानमाह॥ केन्द्रत्रिकोणेषु शुभस्थितेषु पापेषु केन्द्राष्टमवर्जितेषु॥ स
र्वार्थसिद्धिं प्रवन्दे नराणां विपर्ययस्थेषु विपर्ययः स्यात्॥ ३०॥ केन्द्रत्रिकोणे
षु॥ १॥ ७॥ ११॥ १५॥ एषु शुभास्थिता ये धितिः शुभस्थितानि तेषु शुभस्थिते
षु शुभान्विते धितिवापाठः॥ तथा पापेषु पापग्रहेषु केन्द्राष्टमवर्जिते

पुष्या ॥ ७१ ॥ एतानि वर्जयित्वा न्यत्र समवस्थितेषु सप्तमराणां स पंचा
 र्वा सिद्धिं प्रवदेत् ॥ सर्वेषां अर्थानां सिद्धिं प्रवदेत् ब्रूयात् ॥ विपर्ययेष्वि
 ति एषु पापसौम्येषु विपर्यये स्थेषु वैपरीत्येन स्थितेषु विपर्ययो विपरी
 तमेव स्यात् ॥ एतदुक्तं भवति यदा पापा चंद्रकोणाष्टमेषु भवन्ति सौ
 म्यास्त्रिकोणाष्टमवर्ज्ये अत्र न्ये भवन्ति ॥ तदा सर्वार्थानामसिद्धिं प्र
 वदेत् ॥ अथ धुना लाभज्ञानमारु ॥ त्रिपंचलाभास्तमयेषु सौम्या लाभ
 मप्रदानेष्टफलाश्च पापाः ॥ तुलाथ कन्या मिथुना द्युश्च नृ राशयस्त
 शुभं वदन्ति ॥ ३० ॥ तृतीयपंचमे प्रसिद्धे लाभे एकदशं अस्तमये
 सप्तमं एतेषु सौम्या ग्रहाः स्थिताः प्रष्टुर्लाभदाः लब्धिं प्रकैर्णदद
 दिति ॥ एवं त्रिपंचलाभास्तमयेषु पापाः नेष्टफलाः अथना
 रादिकं चिदधतीत्यर्थः ॥ तुल्येति ॥ एते नृ राशयः एतेषु सौम्यग्रहाधि
 स्थितेषु शुभं वदन्ति ॥ अथ योगांतरमहि ॥ स्थानप्रदादशमसंज्ञाश्च म
 सौम्या मानार्थदाः स्वसुतलग्नगता भवन्ति ॥ पापव्ययाय सहितान ॥ १३ ॥

स

शुभप्रदाः स्युर्लगेन शशी नशुभदोदशमे शुभश्रव्य ॥ ३२ ॥ सोम्याः शु
भग्रहाः लग्नगताः प्रष्टुस्थानप्रदाः स्थानलाभं कुर्वन्ति । स्वराब्देन
धनमुच्यते । सुतलने प्रसिद्धे । एतेषु स्थिताः सोम्याः मानार्थदाय
वेयुः ॥ पापा इति ॥ पापा अशुभग्रहाः व्ययं द्वादशमाय मेष्वादशमेत
योर्दयोः सहिताः स्थितानशुभदाय वेयुः ॥ अशुभं फलं ददतीत्यर्थः ॥
लग्ने शशी चंद्रः नशुभदः दशमे स्थाने अशुभरूपे पि चंद्रः शुभः अ
यस्करी भवतीत्यर्थः ॥ अन्यशुभाः शुभज्ञानमाह ॥ इंदु द्विसप्तदशमा
यरिपुत्रि संस्थं पर्येदूरः शुभफलं प्रमदाकृतं स्यात् ॥ लग्नात्रिध
र्मे सुतने धनगास्तु पापाः कार्यार्थनाशायकाः शुभदाः शुभाश्च ॥ ३३ ॥
द्विसब्देन द्वितीयस्थानमुच्यते सप्तमदशमे प्रसिद्धे ॥ आवे एकादशं रिपुः ष
ष्ठं त्रिशब्देन तृतीयं एतेषु द्वितीयसप्तमदशमायरिपुलतीयेषु संस्थे मिदं
स्यदं शुभजीविः पर्यन्तदाशुभं फलं प्रष्टुल्लिप्तादि कं प्रमदाकृतं स्त्रीहेतु
कं स्यात् ॥ लग्नत्रिधर्मेति ॥ लग्नं च द्वादशं लग्नं त्रिशब्देन तृतीयधर्मा

नवसंस्तुतः पंचमं नैधनं मेतेषु स्थानेषु पापाः प्रहः कार्यार्थनाशभय
 १४११) हः कार्यस्थलस्य अर्थस्य धनस्य नाशविधाते च भयं दहतीत्यर्थः ॥ शु
 भं दहति ॥ एषवस्थानेषु शुभाः शुभदाः ॥ ३३ ॥ अधुना रागार्त्तस्य
 शुभाशुभज्ञानमाह ॥ शुभग्रहाः सोम्य निरीक्षितुं श्रविलग्नसप्ताह
 पंचमस्थाः ॥ त्रिषट्दशाये च निशाकरः स्यात् शुभवे दोगनिपीडिता
 नां ॥ ३४ शुभग्रहाः पूर्वोक्ताः विलसप्ताहसपंचम १॥ २॥ ३॥ ४॥ ५॥
 स्याः यथा संभवसोम्य ग्रहे निरीक्षिताः एतदुक्तं भवति ॥ शुभग्रहां नि
 दिष्टस्थानस्थाः परस्परं पश्यन्ति तदेव योगान् केवलं यावन्निशाकरश्च
 इस्त्रिषट्दशायेषु स्यात् ॥ ३॥ ६॥ ७॥ ८॥ ९॥ १०॥ ११॥ एषामन्यतमे चंद्रो भ
 वति तदारागनिपीडितानां शुभमारोग्यं वदेत् ॥ अर्थादेव यो राम
 गसंभवे असति अशुभं वदेदिति ॥ ३४ ॥ इति श्रीशुभाशुभा १४

ध्यायः ॥ ४ ॥ अधुना प्रवासचिंता ध्यायो व्याख्यायते ॥ तत्रादावेवा अगमनयोग
माह ॥ दूरगतस्यागमनं सुत धन सहजं स्थिते गृहे लंघनात् ॥ सोम्ये न ह प्राप्तिं ल
घ्वागमनं गुरुसिताभ्यां ॥ ३५ ॥ लग्नात्प्रभृत् लग्नात्सुत धन ५ ॥ २ सहज ३ स्थि
तः सवेरादित्यादि गेहं स्थितस्य देशांतरगतस्यागमनं ब्रूयात् ॥ सोम्ये न ह प्रा
प्तिं इति ॥ सोम्येः शुभं गेहं तेनैव स्थितः स्थानेषु स्थिते न ह स्ववस्तुनः प्राप्तिं
लाभं वदेत् ॥ लघ्वागमनं गुरुसिताभ्यामिति ॥ ३६ ॥ पुस्त्यानेषु समावास्थिताभ्यां गु
रुसिताभ्यां लघुरीध्रं अगमनं वदेत् ॥ ३७ ॥ योगांतरमाह ॥ जामित्रे त्वय वाषष्ठ
गृहः कंदेयवास्पतो ॥ प्रोषितागमनं विद्या त्रिकोणे क्षितिपिवा ॥ ३८ ॥ जामि
त्रे ७ लुपुनः अथ वाषष्ठे ६ दृष्टालग्न्यायः कश्चिद्गृहः समवस्थितः तथाच
तुर्णां केंद्राणां मध्यस्थं तमे केंद्रं वास्पतिगुरुर्भवति तदा प्रोषितस्य प्रवासिनः आ
गमनं विद्या ३३ नीयात् ॥ त्रिको व ण इति ॥ त्रिकोणे ५ ॥ ५ शैबुधेक्षिते
शुक्रेवानवमपंचमस्थानयोरन्यतमस्य द्वयोर्वा त्रिकोणयोः प्रोषितागमनं वि
द्यात् ॥ ३९ ॥ अन्यसांगांतरमाह ॥ अहमस्थ निशानाथं कंदकेः पाषवर्जिते ॥

४५॥

प्रवासीसुखमायातिसोम्येर्लीभसमन्वितः ॥ ३७ ॥ निराशनाथेचंद्रेलग्नारहम
स्थैः कंदकेः कंद्रेः पापवर्जितैरभुभग्नरहितैः प्रवासीसुखं यथा आयासागच्छति
॥ सोम्येभुभग्नहेः कंद्रेः प्रवासीलाभसमन्वितः सुखमायाति ॥ ३८ ॥ योमातर
पाह ॥ दृष्टोदयेषां पतिरिहितिनापापास्तृतीयैरिपुकेतुगावा ॥ सोम्येरेष्टावधव
धदास्युर्नहानि न हामुषितास्तवाच्याः ॥ ३९ ॥ दृष्टोदयाः मेव कर्कटपधनुर्म
कराः एषामन्यतमेष्टोलनेषां पतिरिहितिनापापास्तृतीयैरिपुकेतुगावा ॥ ४० ॥ एवंविधयोगे
प्रवासिनो बद्धा हातावावेदत ॥ अथवापापा अभुभग्नहालग्नान्तेतीयेष्टि
तासर्वे च ते सोम्येरेष्टा नावलोकितारस्तदापि प्रवासिनो बंधवधतेन ह्यः स्युः
॥ तस्मात्स्थानादन्यदेशगताः अथवापापाः कंद्रेषु स्थितास्तच्च सोम्येर्न दृष्टा
स्तदा प्रवासिनो मुषिता ओरेरुपहृतार्थाः स्युः ॥ वारा बोविकल्पानार्थं व
धबंधदास्युरिरिति ॥ पापानां विशेषणं ॥ ४१ ॥ अथ धुना प्रवासिना अग राम
मनकालमाह ॥ न होविलग्नायुतमेगहेतुतेनाहतादादरा रायस्त ॥ ता ॥ ४२ ॥
वदिना न्यागमेन स्पविद्यानिवर्त्तनं वक्रगतेर्गहेस्त ॥ ४३ ॥ विलग्नास्तृष्ठा

लग्नाद्यन्तमेवावसंख्ये गते राशौ कश्चिद्गुहः स्थितः सर्वोत्तमबलः स्पष्टगतिस्ते
नतस्मात्प्राप्तो न वा द्वादशराशे रायः आहताः पुणिताः कार्याः ॥ एतदुक्तं भवति ॥
द्वादशसंख्यामाहोस्वास्थाप्य लग्नात्प्रभृति अंतरराशिसंख्यां गुणयेत् ॥ त
नतावत्संख्या भवन्ति तावत्संख्या निप्रवासिनः अगमनस्य विधातुं ॥ ता
वत्संख्येर्दिनेः प्रवासी गृहमायालीत्यर्थः ॥ इति प्रवासचिन्ताध्यायः पंच
मः ॥ ५ ॥ अथ नक्षत्राणां ध्यायः ॥ तत्राहोरेव चोदितान् माह ॥ स्थि
रादये स्थिरांशो वावर्गे नमगते पिवा ॥ स्थितं तत्र नैव तद्व्यस्वकीयेनैव
चारितं ॥ ४० ॥ स्थिरादयानां हृषसिंहहृषिकघटानां अन्यतमस्यादये
तत्काललग्नतां प्राप्ते अथवा स्थिरांशो स्थिरनवांशो अथवा यस्मिन् कश्चि
द्वादशो वर्गो नमगते वर्गे नमनवांशो नमगते वर्गे नमनवांशाश्चरादिषु प्रथ
मपधांसा इति वर्गो नमनवांशो कानां लक्षणमुक्तं ॥ तदा यदपहृतं
द्रव्यं धनं तत्स्वकीयेन आत्मीयेन केनचिच्चापरेण एतदपहृतं तच्च तस्मिन्ने

॥ १६ ॥

वस्थाने स्थितं अन्यथापरेणापहतं तस्मात्स्थानाच्चलितमेव ॥ ४० ॥ अथुनावस्तु
शानमाह ॥ आदिमध्यावसानेषु द्वे क्राणेषु विलम्बितः ॥ द्वारदेशे तथा मध्ये म
हान्ते च वेदधनं ॥ ४१ ॥ द्वे क्राणाः प्रथमपंचनवपानोमिति द्वे क्राणलक्षणं प्रागु
क्तं ॥ आदि द्वे क्राणः प्रथमः मध्य द्वे क्राणो द्वितीयः अवसान द्वे क्राणस्तृतीयः
विलम्बादिति विलम्बितः ॥ तात्कालिकलम्बनादि धर्मेषु द्वे क्राणेषु यथा
संख्यं हतं धनं द्वारदेशे तथा मध्ये महान्ते च स्थितं वेदतः ॥ द्वितीय द्वे क्राणो दये ग
ह मध्ये ब्रह्मस्थान समीपे वेदतः ॥ तृतीय द्वे क्राणो दये महान्ते वेदधनः पश्चिमे भा
गे वेददिति ॥ ४१ ॥ अधुना लाभान्माह ॥ पूर्णः शशी लग्नतः शुभो वाशी
र्षो दये सोम्य निरीक्षितश्च ॥ नष्टस्य लाभं कुरुते तदा शुभोपयातो बलवान्
शुभश्च ॥ ४२ ॥ पूर्णः परिपूर्ण मंडलः शीरो चंद्रः सचलग्नगतः अथवा शुभ
ग्रहः शीर्षो दये समवे स्थितः सच सोम्यैर्गर्हो निरीक्षितो भवति ॥ तदा शुभी
प्रमेवनष्टस्यापहतस्य धनादेर्लाभं कुरुते ॥ लाभोपयात इति ॥ अथवा लाभ
मेवलवान् शुभमेवो भवति तथापि च शब्दानष्टस्या शुभोपयात इति ॥ अ

राम

॥ १६ ॥

द्विपंचा-

॥ १७ ॥

शकात्सालग्नपंचमनवांशकांशावद्वर्धते तावद्वर्धते तावद्वर्धते विलसंतस्मिन्देशे
गुक्तायां दिशि वदेत् ॥ पंचमांशकांशरतोथावंतांशकागताः सन्ति तावन्तियो
जनानि हते विलसन् प्रागुक्तदिशि गतमिति ॥ इति त्रीनष्टासु अध्यायः ॥ ६ ॥
अथ मिश्राध्यायोऽथ ॥ अथायते ॥ तत्रादावेव गभारं पुं उहितं जन्म ज्ञानं वर
स्य कन्यालाभं चाह ॥ विषमस्थिते कर्कपुत्रे सुतस्य जन्मा न्यथा गता यास्तु ॥ ल
भ्यावरस्य नारी समे स्थिते तो न्यथा वाम ॥ ४४ ॥ अर्कपुत्रे शोभे श्वरे प्रभल
गनादिषु स्थिते तृतीयपंचमसप्तमनवमेकादशानि विषमस्थितानि एषाम्
न्यतमस्थेशो नो प्रष्टुः सुतस्य जन्म वदेत् ॥ नवत्रलं न स्य कथं विषमस्थानतान
क्रियते ॥ उच्यते ॥ अत्राचार्ये वराहमिहोपकः ॥ तथा च ॥ विहाय लं गं वि
षमसंज्ञाः स्यः सोरोपि पुं जन्म करो विलग्नान् ॥ अन्यथेति ॥ अनेन प्रकारेण
रणा समवस्थिते कर्कपुत्रे लग्नादंगनायाः स्त्रियो जन्म वदेत् ॥ तेन द्वितीयचतु
र्थषष्ठाष्टमदशमद्वादशानामन्यतमस्थेशो रेवरस्य जन्मा तु नारी कन्या ल
भ्याप्राप्तव्या भवति ॥ अन्यथा विषमस्थानस्थो वामं विपरीतं भवति स्यर्थः ॥ ४५ ॥

राम

यदिदेवोक्तयोगानामभावेहृतं न लभ्यते ॥ ४२ ॥ अधुनादिगध्वनोः प्रमाणमाह ॥
दिग्वाच्या केंद्रगतैरसंभवेवावेददिलग्नर्हाति ॥ मध्याह्न्यतिविलग्नान्नवांशकेयो
जनावाच्या ॥ ४३ ॥ प्राच्यादीशारविसितकुजराहुयमंडु वास्यतयः इतिग्नहाणा
दिशोउक्ताः ॥ तत्रलग्ननादिकेंद्रगतैः न हेदिशआशावक्तव्याः तत्कालिकेलग्न
स्ययः कश्चिद्ग्रहः केंद्रसमवस्थितस्तस्ययादिकेतस्याहृतं विलंबदेत ॥ तथासूर्यलग्न
चचतुर्थसप्तमदशमानामन्यतमस्थे पूर्वस्यामेवगतं ॥ शुक्रे अग्न्यांगते ॥ भौमेरक्षि
णस्यां राहोनेत्रायां सोरे पश्चिमायां च देवाययां बुधे उत्तरस्यां गुरोर्दशायां मिति ॥
दशार्बहुषुवाकेंद्रगतेषु अकबलात् असंभवेवदेदिलग्नर्हाति ॥ अजहृषमिथु
नकुलीराः पंचमनवमः सहेद्राद्या इति ॥ राशीनां दिशोउक्ताः ॥ तत्राविष्माने
केंद्रगतैर्महविलग्नर्हादिशंवदेत ॥ तद्यथा ॥ मेषांसिंरुधुर्लग्नपुहृतं विलंब
र्वस्यादिशिगतवदेत ॥ एवंवृषकन्यामकरेषु दक्षिणस्यां मिथुनतुलाकुंभेषु
पश्चिमायां कर्कटशुक्रमीनस्या उत्तरस्यां मिति ॥ मध्याह्न्यतिरिति ॥ विलग्नान्न
वांशकेर्मध्याह्न्यतिर्योजनावाच्या ॥ एतदुक्तं भवति ॥ प्रश्ने प्रथमनवां

सोम्या किं जलराशिस्थास्तृतीयधनकेंद्रगाः सितपक्षे ॥ चंद्रे वा एषु दयंगते जल
 राशिस्थे वदेदुःखं ॥ ४७ ॥ कर्कमीनमकरा जलराशयः सोम्याः शुभग्रहाः ज
 लराशिषु स्थिताः सितपक्षे शुभमसार्द्धे पुनरयं विशेषः जलराशिस्थास्तृती
 यधनकेंद्रगा यदि भवति एतेषु यथा संभवंगताः वा राशौ चान्ययोगापेक्षया अ
 यवा उदयंगते चंद्रे तत्र जलराशिस्थे च वर्षासुरक्षिं प्रवदेत् ॥ अथ गतिं विन्याः
 किं ज्ञातमिति तत्क्षणमाह ॥ पुंवर्गलग्नगते पुंनहृदहृ बलान्विते पुरुषः ॥
 युग्मे स्त्री गृहहृ स्त्री बुधयुक्ते तु गर्भयुता ॥ ४८ ॥ पुंस्त्री चूरा चूरा विंति
 राशीनां पुंस्त्री संज्ञा ज्ञातव्यं उक्ता ॥ मिषमिथुनसिंहधनुस्तलाकुंभाः पुं
 राशयः वर्गलक्षणं प्रागेवाहं पुंवर्गपुरुषराशि वर्गलग्नगते तत्काललग्नतां
 प्राप्ते तस्मिन् पुंनहृदहृ रविभौमजीवानामन्यतमे नहृदहृ तस्मिंश्च तेथाभूते बला
 न्विते वीर्ययुते च पुरुषं जायते अधिपयुता हृदहृ वा बुधजीव निरीक्षिते स्तूपे राय
 राशिः संभवति बलवान् यदा युक्ते हृदहृ वापि वा शेषे रितिलग्नबलमुक्तं ॥ १८ ॥
 युग्मे स्त्री गृहहृ स्त्री गृहो चंद्रा सितो तयो रंतरेणावलोकिते युग्मे बल युक्ते

अधुनाविवाहज्ञानमाह ॥ गुरुरविसोम्येदं हस्ति सुतदमनायारिगः ॥ राशील
 ग्नात् ॥ भवतिसविवाहकृत्ता त्रिकोणकेन्द्रेषु वा सोम्याः ॥ ४५ ॥ गुरुजीवः रविः
 सूर्यः सोम्यो बुधः एते ह्येव लोकितः शनी चंद्रः कीदृशः त्रिभुतपदना
 ७ योरीणामन्यतमस्थः गुरुरविसोम्येयं दृष्टायदि तदा विवाहकृत्ता भवति ॥
 अथानुस्थानस्थश्चंद्रो गुरुः रविसोम्येदं दृष्टायदि भवतिसोम्याः शुभमहास्त्रि
 कोणकेन्द्रेषु नवमपंचमलग्नचतुर्थसप्तमदशमेषु यथासंभवं भवति तदा प्रष्टु
 र्विवाहो भवतीत्यर्थः ॥ चशब्दो न्ययोगव्यवच्छेदकः ॥ ४५ ॥ अधुनावर्षासम
 ये ह्येति ज्ञानमाह ॥ चंद्रार्कयोः सप्तमगोसिता कीं सुखं मेवापितथान्यको न्य
 विलग्नात् ॥ द्वितीयदुश्चिक्कगंतो तथा च वर्षा सुखं प्रवेदन्नराणां ॥ ४६ ॥ चंद्रः
 राशी अर्कः आदित्यः अनयोः सप्तमगोसिता कीं सुखं शनीयथासंभवं यदि भ
 वतः अथवा विलग्नास्तु सुखं ॥ चतुर्थयासंभवं यदि भवतः अथवा वि
 लग्ना देवतैर्नै प्रकारेण तावेव सितार्की द्वितीये २ दुश्चिक्कं वा भवतस्तयोर्वा तृतीये
 स्थानयोस्तदा वर्षा सुखं प्रवेदत् ॥ ४६ ॥ अधुना एहः प्रश्नकाले ह्येति ज्ञानमाह ॥

षट्

॥१७॥

अथरुद्रकः पृष्ठतिकस्यसंबन्धिनीमेष्टातत्परिज्ञानमाह ॥ आत्मसमलग्न
गतेस्त्वतीयेगेर्भातिरसुतेः सुतगेः ॥ मातावाभगिनीवाचतुर्थगेः ॥ रात्रुः ॥ ५० ॥
भार्यासप्तमसंस्थेर्नवमेर्धर्माश्रितोगुरुरदशमेः ॥ स्वारापतिमित्ररात्रुषुत्
थेववाच्यबलयुक्तेषु ॥ ५१ ॥ ग्रहहैरारिभिः सकलेर्लग्नगतेः प्रहुरासप्तम
वदेत् ॥ स्वरासीरतुल्यः कश्चिन्मानसिवर्त्ततर्दति ॥ तत्कार्येचेतिवक्तव्यं ॥
एवंलग्नतृतीयगेर्भातिरसहजं वदेत् ॥ सुतगेः पंचमस्थैः सुतपुत्रं वदेत्
चतुर्थगेर्भतुर्थस्थानस्थेर्माताभगिनीतिवक्तव्यं ॥ रात्रुरात्रुर्वक्तव्यः
सप्तमस्थेर्भार्यानवमेर्नवमस्थानस्थेर्धर्माश्रितोवक्तव्यः ॥ धर्माश्रितो
वक्तव्यस्यार्थः ॥ दशमेर्दशमस्थानस्थेर्गुरुचचार्यइतिवदेत् ॥ स्वारापतित्या
दिस्वाराअत्मीयनवांशस्तत्पतिः पृष्ठालेनतत्कालेनवांशोदितः
उत्पत्तिश्चेत्लग्नस्योभवतिबलयुक्तश्चतुर्दशमसमेदति ॥ स्वारापतिमि
त्रंचेलग्नगतदानस्मिन्मित्रचित्तेति ॥ स्वारापतिरात्रुश्चेद्बलयुक्तः

रात्रुगेर्गतेः

राम

॥१७॥

चस्त्रीकं न्याजाग्रते सागान्यं प्रभेतु बुध युक्ते प्रभे लगे स्त्रीगर्भयुता सगर्भा
वर्त्तते ॥ अद्यापि न प्रसूयत इत्यर्थः ॥ ४८ ॥ अथ स्त्रीकीदृशी पुरुषो वा
कीदृशो वर्त्तते इति ॥ तत्परिज्ञानमाह ॥ कुमारिको बालराशी बुधश्च
तथा शनिस्त्यगुरु प्रसूता ॥ स्त्री कर्कशां भोमसितो विधत्ते एवं वयः स्या
पुरुषेषु चैवं ॥ ४९ ॥ प्रतिपद्यते इति दशमी यावच्छरी बालः ॥ एका
दशी मारभ्य त्रयस्य पंचमी यावत् युवा षष्ठी मारभ्या मायावद्धः ॥ तत्र प्र
छालनं बालराशी यदि पश्यति तर्हि कुमारिकां वदेत् ॥ अर्थादेव यूनि
तरणिं दृष्ट्वा इति केचिद्वालां कुमारीं च शरी बुधश्चेति ॥ वदति ॥ शी
रीवालां बुधश्चेति ॥ अयुष्यं च भवेद्वालेति पुंश्वदरानं यावदित्यर्थः ॥
कुमारिकां अनूठां करोति ॥ एवं शनिं दृष्ट्वा विगतयो वना ॥ जराभिभूतां क
रोति ॥ सूर्यगुरु प्रसूतां प्रसवयुक्तां स्त्रियं दृष्ट्वा कुविधवः कुरुतः भोमसितो
कर्कशां प्रतिदार्ष्ट्यां स्त्रियं कुरुतः ॥ एवमेवैव प्रकारेण वयोवस्था भवेत् ॥ ४९ ॥

षट्.

॥ २० ॥

स्यतीति ॥ अथ एछतिकीर्यो हेस्त्रीयासह मम संयोग आसीदेतत्परित्यागमा
ह ॥ अस्तरविसितवक्त्रैः परजाया स्वांगुरो वस्त्रेषु बुधदेवश्या ॥ चंद्रचक्रयः राशि
वत्सवदेसोरेन्यजातीनां ॥ ५३ ॥ रविरादित्यः सितः शुक्रः वक्रो भोमः एषाम
न्यतमेष्टल ग्नादहससमेस्थाने सति पररीगवस्था प्रवदेत् ॥ बालचंद्रवा
लां यो वने स्थे यो वनोपता हृक्षे हृधामिति ॥ चंद्रस्य वयो विभागः प्रागेव दर्श
तः ॥ अधुना परदेशस्थितस्य मृत्युः ज्ञानमाह ॥ मरुदः पापसमेतो लग्ना
नवमे शुभे रयुतदृष्टः रोगार्तः परदेशे चाष्टमे गोमृत्युकर एव ॥ ५४ ॥ मं
दः सौरः सचपापसमेतो रविभोमक्षीणे चंद्राणामन्यतमे न्युक्तः क्ताना
वलोकितस्तदारोगार्तः रोगेण शरीरकृष्णादिना अर्तः पीडितः परदेशे
न्यदेशे अन्यगामादो वा स्थितः अथ ते नैव प्रकारेण तल्लक्षणे न्युक्तः
वन्नयसोरिल्लग्नादहमस्थानगतः समवस्थितस्तदा तस्यैव रोगार्तस्य राम
मृत्युकरो मृत्युं परणं करोति ॥ अथ एछतिकश्चिन्नेपिता अन्यदेशस्थ ॥ २० ॥

लम्बगलस्तदाशत्रुरिति॥ अन्ययुक्तं तथैव वाच्यं बल युक्तेष्विति॥ तथैव तेने
 व प्रकारेण यथा विहितेन बल युक्तं वीर्यं वस्तु स्वांशपतिमित्रशत्रुपुत्रका
 र्ये वाच्यमिति॥ शत्रुमंदसि सप्तमं शत्रुशो मित्राणि शोषादवेरियो हि जो
 तके मित्रशत्रुविभागोदयितः इति साधु॥ अधुना प्रवासचिंताज्ञा नमामः॥
 चरलमेव चरभागे मध्याह्ने प्रवासचिंता स्यात्॥ अष्टः सप्तमभवना सुनि
 र्निहन्तो यदि न वक्त्री॥ ५२॥ चराणां मेष कर्कतुलाम क राणां मृग्यतमेलने
 तत्र तत्काले रभागे चरमवांशके उदिते तस्मिं रभागे मध्याह्नस्यार्थः॥ अत्रै
 व निश्चयमाह॥ अष्ट इति॥ दृष्टालम्बात्सप्तमो राशिस्तस्मात्तत्कालं यदि क
 श्चिद्गृहे॥ अष्टः प्रच्युतभितसा च भौमादिकस्तत्कालमाह॥ यत्र गतस्तदा
 प्रवासी पुनर्निहन्तो व्याहृता निवर्त्तन्त इत्यर्थः प्रवासा निहन्तो यत्र न वा स्य
 ति॥ नैव वक्त्रीति॥ यासौ सप्तमभुना दृष्टो महः सयदी वक्त्री प्रतिपगति
 भवति तदा प्रवासी निहन्त इति वाच्यं॥ अथ चेन्नैव वक्त्री तदा निहन्तो निधा
 चमनवांशादृष्टे च्युतेषां घंशः स्तेत्यर्थः प्रष्टुः प्रवासचिंता स्यात् प्रवासनिमित्तं चिंताहेतु

घटीषु ५ पलेषु ४० अयं क्षेपकः ॥ अस्मिन्क्षेपवे वर्तमानश
वे संक्रांतौ महानक्षत्रे च योजिते अग्रिमत्रा के तस्मिन् तिथौ
चारे घटीपलेषु च संक्रांतिर्महानक्षत्रं च भवतीति ज्ञेयं सूर्ये ॥
अथ ग्रहाणां देशविचारः ॥ हिमवदक्षिणे मंदो गंगाया दक्षि
णे बुधः ॥ नर्मदा दक्षिणे ईजो गोतम्या दक्षिणे ऋगुः ॥ मलया
चलकृष्णायामध्ये ख्यंगारकः स्मृतः ॥ सर्वेषां चैव देशानां च
द्राक्षौ परिपालकौ ॥ २॥ इति ग्रहदेशविचारः ॥ ॥ इति
जलगामवासिशामदेवज्ञानविरचितं कल्पलता
समाप्तिमगमत् ॥ ६॥ ॥ शुभं भवतु ॥

॥२२॥

34V41

10

कल्पकला -

$\frac{1}{10}$

2067 .

॥२३॥